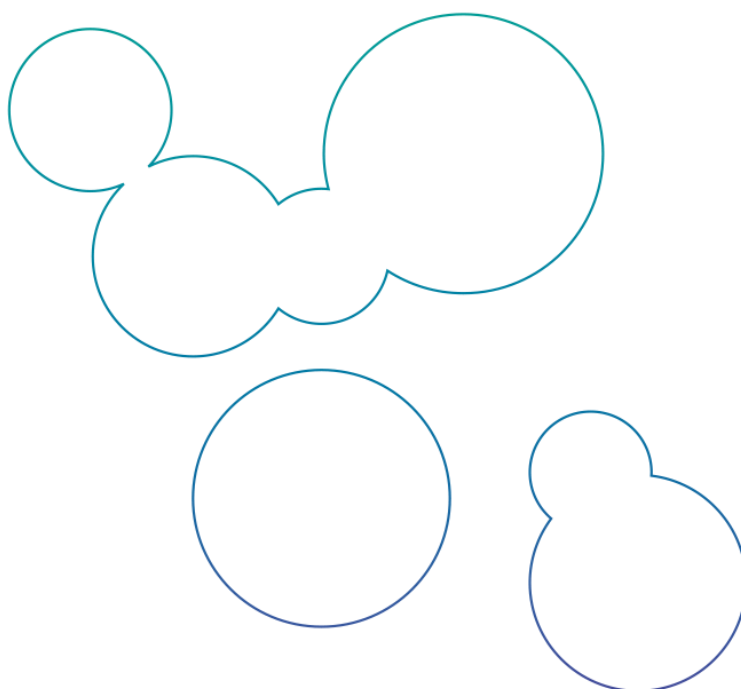

Interventiebeschrijving

So-Cool

Sociaal-Cognitieve Oplossingen Leren

Colofon

Eigenaar/licentiehouder van de interventie

Naam organisatie: VanMontfoort in opdracht van de Raad voor de Kinderbescherming

E-mail: info@vanmontfoort.nl

Website (van de interventie): <https://www.kinderbescherming.nl/documenten/brochures/2015/01/01/brochure-leerstraf-so-cool>

Contactpersoon

Naam: Brenda Riegman

E-mail: br@vanmontfoort.nl

Telefoon: 0348-481200

Referentie in verband met publicatie

Naam auteur interventiebeschrijving: Brenda Riegman, Jolien van Aar

Titel interventie: So-Cool

Databank(en): Justitiële interventies/Effectieve Jeugdinterventies

Plaats, kenniscentrum: Woerden, VanMontfoort

Datum: juni 2025

In de databank dient bij publicatie ook de Raad voor de Kinderbescherming te worden opgenomen.

Disclaimer en informatiegebruik

Dit document bevat een beknopte weergave van de beschreven interventie. Bijbehorende materialen ontbreken, denk aan een handboek, werkboek en opleidingsdocumentatie. Deze zijn wel nodig om de interventie uit te kunnen voeren. Het is daarom niet toegestaan om de interventie uit te voeren enkel op basis van dit document.

De informatie in dit document, voor zover die betrekking heeft op de hier beschreven interventie, mag niet worden overgenomen zonder toestemming van de eigenaar van de interventie. Ook mag de informatie niet worden gebruikt voor het maken van een eigen variant van de beschreven interventie.

Wil je de beschreven interventie gaan uitvoeren? Of wil je informatie over deze interventie overnemen? Neem dan contact op met de interventie-eigenaar of contactpersoon. Deze staat genoemd op de webpagina van de interventie in de Databank Effectieve Jeugdinterventies.

Foto van de interventie

☒ Hierbij verklaar ik (interventie eigenaar) dat de foto rechtevrij is en dat betrokkenen toestemming hebben gegeven. De foto en quote mogen door het kenniscentrum worden gebruikt in openbare uitingen over mijn interventie.

Samenvatting

Doelgroep

So-Cool is een leerstraf bedoeld voor jongeren van 12 tot 23 jaar met een IQ tussen de 50 en 85 die één of meerdere delicten hebben gepleegd én die tekorten hebben in sociale probleemoplossingsvaardigheden.

Doel

So-Cool heeft als hoofddoel het verminderen van de kans op recidive bij jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) die een delict hebben gepleegd.

Aanpak

So-Cool (Sociaal-Cognitieve Oplossingen Leren) is een individuele training die wordt opgelegd door de rechter voor 17 (regulier) of 23 (verlengd) bijeenkomsten. So-Cool bestaat uit: 1) Startbijeenkomsten: kennismaking, dagelijkse routine interview, wensen jongere en ouders en invullen meerdere vragenlijsten (vier bijeenkomsten). 2) Planbijeenkomst: kennismaking met de buddy en bespreking van het trainingsplan (één bijeenkomst). 3) Trainingsbijeenkomsten: werken aan vaardigheidstekorten (negen of 15 bijeenkomsten). 4) Evaluatie: tussen –en eindevaluatie: invullen van vragenlijsten en presentatie resultaten (drie bijeenkomsten). 5) Nazorg traject: aan het eind van het traject vindt er één boostersessie en zes follow-up contactmomenten plaats.

Materialen

Er is een programmahandleiding die de methodische aanpak beschrijft. Daarnaast is er een theoriehandleiding die de uitgebreide theorie achter So-Cool beschrijft. De Sociale informatieverwerkingstest (SIVT) jongerenversie, de vragenlijst Problemen bij Sociale Situaties – Adolescentversie (TOPS-A) en de Competentie-Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA) worden gebruikt. Tot slot is er voor de opleiders een bouwplan van de opleiding en een PowerPointpresentatie beschikbaar.

Onderbouwing

Jongeren met een LVb komen vaker dan gemiddeld in aanraking met justitie (Moonen & Kaal, 2017; Woittiez et al., 2019). Eén van de verklarende factoren voor delinquent gedrag is dat jongeren met een LVb vaak moeite hebben met sociale informatieverwerking (SIV; Dodge & Pettit, 2003). De SIV wordt wederzijds beïnvloed door biologische factoren en sociale factoren (Van Nieuwenhuijzen et al., 2017; Van Rest et al., 2018). Onderzoek toont aan dat het trainen van de SIV de sociale probleemoplossende vaardigheden verbetert (O'Reilly, Lancioni, Sigafoos, Green, et al., 2004; O'Reilly, Lancioni, Sigafoos, O'Donoghue et al., 2004; Jacobs & Nader-Grosbois, 2020) en dat agressief gedrag bij personen met een LVb afneemt (Taylor et al., 2004). So-Cool richt zich daarom op het versterken van probleemoplossingsvaardigheden en sociale vaardigheden die een rol hebben gespeeld bij het delict, zelfvertrouwen en sociale steun.

Onderzoek

Onderzoek laat zien dat So-Cool effectief is in het verbeteren van de SIV-vaardigheden, sociale probleemoplossingsvaardigheden en het zelfvertrouwen. Deze verbeteringen op korte termijn resulteren niet in het verlagen van het recidiverisico drie jaar later (Riegman, Van Aar & de Boer, 2023). De resultaten uit de casestudies laten zien dat boosters vrijwel niet worden uitgevoerd en wekken de suggestie dat met name de steun vanuit thuis en de vriendengroep van belang lijken te zijn voor het voorkomen van recidive. Uit de kwalitatieve studie blijkt tevens dat steun van het sociaal netwerk belangrijk is om de transfer van het geleerde in de training naar de praktijk te maken. Andere aandachtspunten die worden genoemd, zijn de niet goed aansluitende meetinstrumenten die worden gebruikt in de training en verminderde effectiviteit voor jongeren die zich onttrekken aan de leerplicht of ouder zijn dan 20 jaar. Tot slot vinden jongeren, ouders en trainers So-Cool een leerzame gedragsinterventie die de jongeren inzicht geeft in hun eigen gedrag, hoe om te gaan met boosheid, hen leert beter te communiceren, en het zelfbeeld en zelfvertrouwen verbetert.

Inhoud

Samenvatting	4
Doelgroep.....	4
Doel.....	4
Aanpak4	
Materialen.....	4
Onderbouwing	4
Onderzoek.....	4
1 Beschrijving interventie	6
1.1 Doelgroep	6
1.2 Doel.....	7
1.3 Aanpak.....	8
2 Uitvoering	12
3 Onderbouwing.....	15
4 Onderzoek	22
4.1 Onderzoek naar de uitvoering	22
4.2 Onderzoek naar de effectiviteit	23
Aangehaalde literatuur.....	25

1 Beschrijving interventie

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

So-Cool is bedoeld voor jongeren van 12 tot 23 jaar met een IQ tussen de 50 en 85 met tekorten in sociale probleemoplossingsvaardigheden en die één of meerdere delicten hebben gepleegd. De training wordt in het kader van een leerstraf opgelegd.

Intermediaire doelgroep

Er zijn geen intermediaire doelgroepen. Wel worden de ouders van de jongeren betrokken bij de start en evaluatie van de training en worden zij geïnformeerd over het verloop van de training. Daarnaast heeft een jongere één of meerder buddy's (vertrouwenspersoon voor de jongere) die de jongere ondersteund tijdens de training.

Selectie van doelgroepen

So-Cool is een leerstraf. Leerstraffen worden aangeboden door de officier van justitie of opgelegd door de kinderrechter en uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Raad voor de Kinderbescherming. De raadsonderzoekers geven, op basis van de afname van het LIJ en hun professioneel oordeel, een advies aan het Openbaar Ministerie en de rechter voor een passende straf en zorg en begeleiding van de jongere. Voor de advisering van interventies en begeleiding gebruiken ze de suggesties uit het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ), de aanwezige beschermende en risicofactoren bij de jongere, en de indicaties en contra-indicaties van de interventies. Daarbij maakt de raadsonderzoeker een eigen inschatting aan de hand van onderstaande indicatie en contra-indicatie criteria. Indien criterium 2 niet bekend is, zal door de raadsonderzoeker een inschatting gemaakt worden o.b.v. beschikbare informatie.

Indicatiecriteria

1. Jongeren op wie het Jeugdstrafrecht van toepassing is (12 tot 23 jaar) EN
2. Jongeren met een IQ tussen de 50 en 85 EN

Op basis van het LIJ:

3. Algemeen Recidiverisico (ARR) en/of Dynamisch Risicoprofiel (DRP) is 'midden' EN
4. Score domein Agressie (Ritax B) is 'heel laag', 'laag' of 'midden' EN
5. Tekorten in de sociale probleemoplossingsvaardigheden (risico op het LIJ domein vaardigheden is 'midden' of 'hoog')

Reguliere versus verlengde variant

Afhankelijk van de ernst van de tekorten in de sociale probleemoplossingsvaardigheden, komt een jongere in aanmerking voor de Reguliere of de Verlengde variant. Dit geldt ook indien de jongere wat betreft leervermogen onvoldoende van de reguliere variant kan profiteren.

Reguliere variant

Een score van 13 t/m 20 punten op LIJ-domein Vaardigheden en een IQ tussen de 70 en 85 of voldoende leervermogen.

Verlengde variant

Een score van 21 t/m 54 punten op het LIJ-domein Vaardigheden en/of een IQ tussen de 50 en 70 of een beperkt leervermogen.

Contra indicaties

- IQ < 50 of IQ ≥ 85;

- Jongere waarvan de situatie maakt dat hij niet kan profiteren van de training door het problematisch functioneren op te veel gebieden;
- Ernstige psychiatrische gedragsstoornissen die één-op-één-contact met een trainer onmogelijk maken en/of het leren in de weg staan;
- Ernstige verslavingsproblematiek die één-op-één-contact met een trainer onmogelijk maakt en/of het leren in de weg staat (dit blijkt uit een hoge score op het domein Alcohol- en drugsgebruik en gokken);
- Ernstige agressieproblematiek (dit blijkt uit een hoge score op het domein Agressie);
- Er is geen opvoeder of andere volwassene die de jongere kan stimuleren deel te nemen;
- Deelname is niet mogelijk omdat jongere geen vaste woon- of verblijfplaats heeft;
- Jongere spreekt onvoldoende Nederlands;
- Deelname is niet zinvol omdat jeugdige dezelfde of een andere intensievere training al eerder gevolgd heeft;
- Jongere is niet bereid tot deelname;
- Jongeren met een zedendelict waarbij de seksuele drang op de voorgrond staat;
- J-SOAP (Juvenile Sex Offender Assessment Protocol) score midden of hoog;
- Jongeren met een zedendelict waarbij sprake is van eerder seksueel grensoverschrijdend gedrag (m.u.v. sexting).

Betrokkenheid doelgroep

Na iedere So-Cool wordt naar de mening van de jongere gevraagd met behulp van een feedbackformulier met wat hij geleerd heeft van So-Cool en in hoeverre de training geholpen heeft. Als daar aanleiding toe is, wordt n.a.v. de evaluaties actie ondernomen. Bij de laatste doorontwikkeling van So-Cool in 2023 is extra onderzoek gedaan o.a. op basis van interviews. Hierbij zijn jongeren (n=5), ouders (n=5), trainers (n=5) en supervisors (n=2) bij de afronding van So-Cool gevraagd naar hun tevredenheid met de interventie, de mate waarin zij vinden dat het de jongeren wat heeft opgeleverd, wat zij als succesfactoren en knelpunten aanmerken, en welke verbetervoorstellen zij hebben (Riegman et al., 2023). Op basis van de bevindingen (gecombineerd met uitkomsten van meetinstrumenten) is in de doorontwikkeling de positionering van het sociaal netwerk van de jongeren versterkt, zijn er aanpassingen gedaan om So-Cool te laten aansluiten bij de 20+ doelgroep en is er meer nadruk gelegd op de uitvoering van het nazorg traject.

1.2 Doel

Hoofddoel

So-Cool heeft als hoofddoel het verminderen van de kans op recidive bij jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) die een delict hebben gepleegd.

Subdoelen

De subdoelen zijn in vier clusters onder te verdelen.

1. Verbetering van de sociale probleemoplossing
 - a. Het verwerken en interpreteren van informatie in sociale situaties is verbeterd
 - b. Het herkennen van emoties bij zichzelf en anderen is verbeterd
 - c. Het herkennen van positieve en negatieve gedachten is verbeterd
 - d. De jongere heeft geleerd helpende gedachten te formuleren
 - e. De jongere heeft geleerd alternatieve (assertieve) oplossingen te bedenken
2. Verbetering van de sociale vaardigheden
 - a. De jongere is beter in staat weerstand bieden en om te gaan met groepsdruk
 - b. De jongere is beter in staat zijn impulsen te beheersen
 - c. De jongere is beter in staat assertief gedrag toe te passen zoals: luisteren naar anderen, hulp vragen, rustig blijven, nee zeggen, omgaan met verlies, conflicten oplossen
3. Toename van zelfvertrouwen
 - a. Het inzicht van de jongere in de eigen kwaliteiten is verbeterd

- b. Zelfacceptatie is verbeterd
- c. De jongere is beter in staat op te komen voor zichzelf
- 4. Vergroting van sociale steun
 - a. De jongere heeft steun van ouders/opvoeders en van een of meer vertrouwenspersonen (buddy's)

De subdoelen worden in een voor-en nameting gemeten met behulp van de Sociale Informatie Verwerkings Test (SIVT), vragenlijst Problemen bij Sociale Situaties Adolescentversie (TOPS-A) en Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA).

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

So-Cool is een individuele training die wordt opgelegd voor 17 (regulier) of 23 (verlengd) bijeenkomsten en een nazorgtraject. In onderstaand overzicht wordt het verschil per variant beschreven.

	So-Cool regulier	So-Cool verlengd
Tijdsinvestering jongere	40 uur	50 uur
Aantal Bijeenkomsten	Totaal 17 bijeenkomsten: - 4 startbijeenkomsten - 1 planbijeenkomst - 9 keer trainen (incl. 3 keer praktijkbijeenkomsten) - 1 tussenevaluatie - 2 afrondingsbijeenkomsten	Totaal 23 bijeenkomsten: - 4 startbijeenkomsten - 1 planbijeenkomst - 15 keer trainen (incl. 4 keer praktijkbijeenkomsten) - 1 tussenevaluatie - 2 afrondingsbijeenkomsten
Nazorgtraject	1 Boostersessie 6 follow-up contacten	1 Boostersessie 6 follow-up contacten

De invulling van de eerste vijf bijeenkomsten ligt vast voor zowel de reguliere als de verlengde variant. De eerste vier bijeenkomsten worden gebruikt om de meetinstrumenten af te nemen en informatie te verzamelen voor het trainingsplan. In bijeenkomst vijf wordt het concept trainingsplan besproken met alle aanwezigen. Daarna volgen de trainingsbijeenkomsten waarvan de invulling volgens een vaste opbouw verloopt en binnen vier vaststaande modules, maar waarvan de inhoud afhankelijk is van het individuele trainingsplan en het niveau van de betreffende jongere en derhalve verschillend is voor iedere jongere.

Een bijeenkomst duurt standaard 75 minuten. Alleen de praktijkbijeenkomsten duren 120 minuten, omdat er ook reistijd van de trainingslocatie naar de praktijkbijeenkomst, samen met de jongere, nodig is (de feitelijke trainingstijd blijft 75 minuten). Daarbij kan soms van de trainingstijd van een praktijkbijeenkomst worden afgeweken als meer of minder tijd nodig is om de trainingsdoelen behalen.

Het nazorgtraject is onderdeel van So-Cool, maar valt buiten de leerstraft. Voor de continuïteit is inzet van het nazorgtraject essentieel, zodat alles wat de jongere de afgelopen maanden geleerd heeft, geoefend wordt.

Rol van ouders en netwerk (buddy)

Ouders worden vanaf het begin betrokken bij So-Cool, zodat ze op de hoogte zijn van hun rol en van de afspraken en regels voor de jongere. Het is belangrijk dat zij de jongere ondersteunen het geleerde thuis te laten zien, door het positieve gedrag te bekrachtigen en het geleerde vol te houden na afloop van de training. Ook wordt de ouders om informatie gevraagd over de jongere die kan dienen als input voor het trainingsplan van de jongere.

Voor optimale transfer en generalisatie van het geleerde wordt bij So-Cool een of meer buddy's betrokken. Een buddy is een vertrouwenspersoon voor de jongere en heeft net als ouders de taak om de jongere te ondersteunen

gedurende de training, bijvoorbeeld met het maken van de huiswerkopdrachten, maar ook om na afloop de jongere te blijven herinneren aan de geleerde vaardigheden en hem hierbij te helpen.

Inhoud van de interventie

Zodra de kinderrechter So-Cool als leerstraf oplegt, komt de zaak binnen bij de coördinator taakstraffen, die vervolgens contact opneemt met de aanbieder in de desbetreffende regio. De aanbieder wijst een gecertificeerde trainer aan die de training uitvoert. De trainer maakt een afspraak met de coördinator taakstraffen, de jongere en zijn ouders/verzorgers. De kennismaking is de eerste bijeenkomst van de So-Cool training.

Startbijeenkomsten: De invulling van de eerste vier bijeenkomsten ligt vast voor zowel de reguliere als de verlengde variant. De eerste vier bijeenkomsten worden gebruikt voor kennismaking en om de meetinstrumenten af te nemen en informatie te verzamelen voor het trainingsplan. Bij de eerste startbijeenkomst zijn ouders/verzorgers of partner, coördinator taakstraffen en eventueel jeugdreclasserder/gezinsvoogd aanwezig.

De startbijeenkomsten zijn ten eerste bedoeld om een werkkrelatie op te bouwen en informatie te verzamelen om een trainingsplan te maken, zie tabel voor de (meet)instrumenten die worden ingezet. De meetinstrumenten dienen om in kaart te brengen in hoeverre en in welke mate de jongere sociale probleemoplossingsvaardigheden beheerst en welke risicosituaties zich voordoen: Sociale Informatie Verwerkings Test justitie (SIVT Justitie), vragenlijst Problemen bij Sociale Situaties – Adolescent (TOPS-A) en daarnaast wordt de Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA) ingevuld om zicht te krijgen op de mate van zelfvertrouwen van de jongere. Samen met de jongere wordt een delictbespreking en sociale omgevingsanalyse gemaakt en een competentieanalyse aan de hand van een Cool en Niet Cool tekening.

De trainer benadrukt dat de ouders een belangrijke bijdrage hebben door de jongere te steunen tijdens training en legt hen uit wat er van hen wordt verwacht. Daarnaast wordt samen met de jongere en ouders besproken wie uit het netwerk de buddy kan zijn voor de jongere. Dit mogen ook meerdere personen zijn. Hiervoor wordt allereerst samen een sociale-omgevingsanalyse gedaan.

Het profiel van een buddy ziet er als volgt uit:

- bij voorkeur geen autoriteitspersoon (zoals ouder, leerkracht et cetera)
- wel: oma, tante, zus/broer, partner, sportleraar, coach, et cetera
- relatie met jongere is positief en berust op vertrouwen
- buddy is prosociaal en motiverend
- in staat om huiswerk te begrijpen en hierbij te ondersteunen
- moet tijd hebben en bereid zijn om aanwezig te zijn op bijeenkomsten
- geen vermoedens van wetovertredende activiteiten
- is op de hoogte van de situatie en geschiedenis van jongere
- kan jongere helpen het geleerde in de praktijk toe te passen
- heeft vertrouwen dat hij de aangewezen persoon is om jongere hierbij te helpen
- is goed bereikbaar voor de jongere
- bij voorkeur geen LVB

De trainer maakt na de startbijeenkomsten, onder meer op basis van de input van de jongere en de uitkomsten van de vragenlijsten, het concept-trainingsplan. Deze stemt hij vervolgens af met zijn supervisor. De te trainen sociale probleemoplossingsvaardigheden en risicosituaties voor de jongere zijn hiervoor richtinggevend.

In het trainingsplan staat beschreven wat de jongere al goed kan en welke vaardigheden hij gaat leren. Deze worden onderverdeeld in vier vaststaande modules, namelijk:

- a. Weten wat je waard bent;
voorbeelden van vaardigheden; het verwerken en interpreteren van informatie in sociale situaties en herkennen van positieve en negatieve gedachten.
- b. Winnen en verliezen;

voorbeelden van vaardigheden; inzicht in eigen kwaliteiten en accepteren van jezelf.

c. Jij en de groep;

voorbeelden van vaardigheden; weerstand bieden en omgaan met groepsdruk en hulp vragen.

d. Omgaan met autoriteit/regels;

voorbeelden van vaardigheden; rustig blijven en impulsen beheersen.

De modules zijn bedoeld om focus en richting te geven aan het oefenen van vaardigheden in bepaalde situaties. De vaardigheden worden binnen de module getraind waarin de jongere het meeste problemen ervaart. Sommige vaardigheden worden alleen behandeld binnen één bepaalde module, andere vaardigheden kunnen binnen alle vier de modules behandeld worden.

Planbijeenkomst: In bijeenkomst vijf maakt de trainer kennis met de buddy van de jongere en wordt het concept trainingsplan besproken met de jongere, trainer, buddy, ouders/verzorgers of partner en eventueel de jeugdreclasserder/gezinsvoogd. Het concept trainingsplan wordt waar nodig aangepast en vervolgens door de jongere en de trainer ondertekend.

Trainingsbijeenkomsten

Tijdens de verschillende bijeenkomsten worden vaste technieken en methoden gebruikt om vaardigheden aan te leren zoals beschreven in het trainingsplan van de jongere, namelijk:

- cognitieve herstructurering. De trainer formuleert samen met de jongere helpende gedachten.
- zelfinstructie. Zelfinstructie ondersteunt het oefenen van vaardigheden en het neerzetten van het gedrag. Stop! Denk! Doe! wordt als hulpmiddel bij zelfinstructie worden toegepast. De stappen van de sociale probleemoplossing zijn voor de jongere bij So-Cool vereenvoudigd tot Stop!, Denk, Doe:
 - o Stop!
 - o 1. Wat zie, hoor en voel ik? Wat is er aan de hand?
 - o Denk
 - o 2a. Wat kan ik doen, en wat mag of moet ik doen?
 - o 2b. Voor oudere adolescenten of jongeren met een hoger cognitief functioneren kan de vraag 'wat wil ik' worden toegevoegd.
 - o 3. Wat zijn de gevolgen, wat gebeurt er dan? Wat bereik ik?
 - o 4. Wat kan ik nog meer doen? Wat kies ik?
 - o Doe
 - o 5. Uitvoering. Wat doe ik?
 - o 6. Evaluatie. Wat leer ik?

Aan de hand van de interne gedragsstappen van de SIV (stap 2 t/m 5) wordt de jongere geleerd om een situatie tegemoet te treden voordat hij daadwerkelijk gaat handelen in stap 6.

- psycho-educatie. Tijdens het onderdeel 'focussen' worden de zes stappen van de SIV doorlopen en wordt besproken hoe dit werkt bij de jongere zelf.
- ontspanningsoefeningen. Hierbij wordt geoefend met verschillende ontspanningstechnieken, namelijk technieken die gericht zijn op aandacht, op het lichaam of op het bewustzijn. Er wordt onderzocht welke technieken bij de jongere passen.
- videofeedback. Er wordt beeldmateriaal gemaakt van jongeren tijdens de trainingsbijeenkomsten en dit wordt later teruggekeken samen met de jongere, waarbij de trainer het gedrag van de jongere positief bekrachtigt.
- oefenen van vaardigheden (met behulp van de gedragsoefening). Bij een gedragsoefening worden bepaalde situaties nagespeeld, waarbij assertieve oplossingsvaardigheden kunnen worden aangeleerd en gedragsalternatieven kunnen worden aangeboden waarbij de voor- en nadelen worden besproken.
- visualisatie/hulpmiddelen. Bij het aanleren van vaardigheden wordt zoveel mogelijk geprobeerd te visualiseren. Een belangrijk hulpmiddel is bijvoorbeeld een So-Coolkaart waarop gedragsinstructies, tips of helpende gedachten gezet kunnen worden. Andere hulpmiddelen visualiseren zijn bijvoorbeeld het gebruik van picto's, een woedethermometer, een stoplicht etc.

- beeldmateriaal. In de training wordt gewerkt met beeldmateriaal van bestaande filmpjes en met opgenomen beeldmateriaal van de trainingsbijeenkomsten of jongeren zelf. De filmpjes kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden om samen met de jongere te analyseren wat er goed/fout gaat en om gedrag te interpreteren.
- praktijkbijeenkomsten. Tijdens een praktijkbijeenkomst oefent een jongere vaardigheden in zijn eigen leefomgeving, bijvoorbeeld op school of in het winkelcentrum.

Waar zinvol wordt de buddy en/of andere belangrijke netwerkpersonen uitgenodigd om aan te sluiten bij de trainingsbijeenkomst om met de jongere mee te trainen en de jongere te helpen de transfer te maken naar het dagelijks leven.

De opbouw van een trainingsbijeenkomst ziet er als volgt uit:

1. *Introductie*; Agenda bespreken en het doel van de bijeenkomst uitleggen. Daarnaast wordt de motivatie bij de jongere bevraagd en zo nodig bevorderd en de link met het trainingsplan wordt besproken.
2. *Gevoelig maken*; Dit kan door bijvoorbeeld een kort prikkelend filmpje te laten zien of een oefening te doen. Bij het oefenen van vaardigheden kan dit weer benoemd worden.
3. *Focussen*; Toespitsen op de jongere, uitleg van het Stop-Denk-Doe model.
4. *Werken aan vaardigheden*; Oefenen van vaardigheden met behulp van verschillende werkvormen zoals hierboven beschreven.
5. *Herhalen*; De oefening wordt herhaald met daarin het eerder geleerde nogmaals toegepast.
6. *Transfer (generalisatie)*; Huiswerkopdracht wordt besproken en hoe de jongere het kan oefenen in het dagelijks leven met behulp van zijn netwerk.
7. *Afsluiten*; Afspraken maken voor de volgende keer en met de jongere het bijeenkomstverslag invullen.

Na iedere bijeenkomst brengt de trainer de jongere, ouder/verzorgers of partner en coördinator taakstraffen op de hoogte (bij akkoord idealiter via een groepswhatsapp) van het geleerde, het huiswerk en het onderwerp van de volgende bijeenkomst. Daarnaast moedigt de trainer ouders en de buddy aan om de jongere te ondersteunen en contact op te nemen als ze daar behoefte aan hebben.

Tussenevaluatie: Halverwege de trainingsbijeenkomsten vindt er een evaluatie van het trainingsplan plaats met de jongere, buddy, ouders/verzorgers of partner, eventueel jeugdreclasseerder/gezinsvoogd en coördinator taakstraffen en wordt besproken aan welke doelen de jongere gewerkt heeft en wat er nog geleerd kan worden.

Afrondingsbijeenkomsten: Aan het eind van het traject vinden er twee afrondingsbijeenkomsten plaats met de jongere, buddy, ouders/verzorgers of partner, eventueel jeugdreclasseerder/gezinsvoogd en coördinator taakstraffen. In deze bijeenkomsten worden de vragenlijsten (SIVT, TOPS-A, CBSA) nogmaals ingevuld als nameting en feedbackformulieren ingevuld. Daarnaast presenteert de jongere wat hij heeft geleerd en wordt het concept eindverslag met alle betrokkenen besproken, verbeterd en vastgesteld. Er worden afspraken gemaakt voor het nazorgtraject en de jongere ontvangt een certificaat.

Boostersessie: Een maand na de training volgt een boostersessie. Hier zijn de jongere, ouders/verzorgers of partner, buddy en jeugdreclasseerder/gezinsvoogd aanwezig. De succeservaringen van de afgelopen maand worden besproken en oefenen van enkele vaardigheden wordt herhaald.

Follow-up: Tot slot neemt de trainer in de vijf maanden daarop nog 2x telefonisch contact op met de jongere, 2x met de buddy en 2x met de ouders/verzorgers om een vinger aan de pols te houden. De trainer geeft positieve feedback aan de jongere en helpt hem herinneren om aan de doelen en de geleerde vaardigheden te blijven werken.

2 Uitvoering

Materialen

Voor So-Cool zijn de volgende materialen beschikbaar:

- Programmahandleiding: Riegman et al. (2023). *Programmahandleiding So-Cool - Sociaal-Cognitieve Oplossingen Leren*. Woerden: VanMontfoort. De programmahandleiding So-Cool beschrijft de methodische aanpak. De handleiding is voor iedereen die werkt met So-Cool en wordt verstrekt tijdens de opleiding So-Cool. De handleiding wordt tevens regelmatig gebruikt als naslagwerk tijdens de uitvoering van het werk. De programmahandleiding wordt beschikbaar gesteld door de Raad voor de Kinderbescherming.
- Theoriehandleiding: Kea et al. (2013). *Theoriehandleiding Sociaal-Cognitieve Oplossingen Leren*. Woerden: VanMontfoort. De theoriehandleiding beschrijft de uitgebreide theorie achter de leerstraf So-Cool en wordt als naslagwerk gebruikt bij de opleiding So-Cool. De theoriehandleiding wordt beschikbaar gesteld door de Raad voor de Kinderbescherming.
- Sociale informatieverwerkingstest (SIVT) - jongerenversie: De SIVT is een test waarmee de sterke en zwakke aspecten van de sociale informatieverwerking in kaart worden gebracht. Deze wordt uitgegeven door Hogrefe: <https://www.hogrefe.com/nl/shop/sociale-informatieverwerkingstest.html>
- Competentie-Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA): De CBSA zijn formulieren voor het meten van emotionele en/of gedragsproblemen bij adolescenten. Deze wordt uitgegeven door Pearson: <https://www.pearsonclinical.nl/cbsa-competentie-belevingsschaal-voor-adolescenten>
- Taxonomy of Problematic Social Situations – Adolescent (TOPS -A) – Ambulant: meetinstrument voor sociale probleemsituaties. Deze wordt uitgegeven door Hogeschool Leiden.
- Voor de opleiders in een bouwplan van de opleiding en een PowerPointpresentatie per opleidingsdag beschikbaar. Dit is eigendom van MIES.

Type organisatie en locatie

- Gespecialiseerde hulp
(Bijvoorbeeld: Ambulante jeugdhulp, GGZ, Jeugdhulp in gezinsvormen (pleegzorg, gezinshuis, buurtgezin), residentiële jeugdhulp).

So-Cool wordt in Nederland uitgevoerd door trainers die werkzaam zijn bij particuliere gecontracteerde aanbieders. Deze trainingsbureaus zijn gecontracteerd door de Raad voor de Kinderbescherming om So-Cool uit te voeren. De beschikbare trainers zijn als zelfstandig ondernemer (ZZP) of op contractbasis werkzaam voor een particulier trainingsbureau. Deze bureaus verzorgen op diverse plaatsen in Nederland leerstraffen waaronder So-Cool.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Competenties

De So-Cool trainer:

- Beschikt over een afgeronde relevante hbo-opleiding met kennis van theorieën omtrent ontwikkeling en gedragsverandering van jongeren met een LVB.
- Heeft kennis van de landelijke protocollen en richtlijnen voor de uitvoering van leerstraffen.
- Heeft kennis van en inzicht in de problematiek van de doelgroep (taakgestrafte minderjarigen).
- Heeft brede kennis en werkervaring met jongeren (en hun netwerk) binnen een juridisch kader.

Opleiding

De trainers nemen deel aan de vijfdaagse basisopleiding tot So-Cool trainer. Zij leren om de verschillende methoden en technieken toe te passen bij de voorbereiding en uitvoering van een So-Cool trainingsbijeenkomst. Ook krijgen zij enig inzicht in de achtergronden van So-Cool.

Een belangrijk kenmerk van So-Cool is dat het programma op maat voor de jongere wordt gemaakt; de daarvoor benodigde voorbereidingen, die steeds voorafgaan aan de trainingsbijeenkomst met de jongere, maken daarom ook deel uit van het programma van de opleiding tot So-Cool trainer.

Het programma van de opleiding is als volgt opgebouwd:

Dag 1: So-Cool kenmerken, doelgroep, positie van de leerstraft, opbouw van de training en de rol van de trainer.

Dag 2: Kenmerken LVB, startbijeenkomsten uitvoeren, inclusief het afnemen van instrumenten.

Dag 3: Oplossingsgericht werken, leerstijlen, maken van een trainingsplan.

Dag 4: Didactische opbouw, werkvormen, invullen van een bijeenkomst.

Dag 5: Terugkomdag.

Kwaliteitsbewaking

Managementrapportage en 2-jaarlijkse evaluatie

Van iedere So-Cool training worden gegevens verzameld door de uitvoerders en in een managementrapportage gerapporteerd naar de Raad voor de Kinderbescherming. In deze rapportage staan aantallen over succesvol afgeronde trainingen, no-shows, start en einddata, anonieme persoonsgegevens (o.b.v. kindzaaknummer), wie betrokken is bij So-Cool en de uitkomsten van de vragenlijsten.

Met de uitvoerende organisaties vindt twee keer per jaar een evaluatiegesprek plaats. Hierin wordt de managementrapportage besproken, of So-Cool wordt uitgevoerd als bedoeld en praktische zaken (trainingslocaties, voldoende trainers beschikbaar enz.) besproken.

Licentie

Een trainer ontvangt een licentie voor één jaar voor het uitvoeren van So-Cool na positieve afronding van de vijfdaagse opleiding. Vereisten voor een positieve afronding zijn deelname aan alle opleidingsdagen, uitvoeren van de voorbereidingsopdrachten die horen bij de opleiding en een voldoende beoordeling aan het einde van de opleiding. De beoordeling wordt gebaseerd op het eerste traject waarbij de supervisor meeloopt en de opname. Trainers mogen eenmalig herkansen indien zij een onvoldoende hebben gekregen aan het einde van de opleiding. Een trainer mag pas starten met de uitvoering van So-Cool als hij/zij beschikt over een licentie.

De licentie voor het uitvoeren van So-Cool kan jaarlijks verlengd worden. Hiervoor moet voldaan worden aan de volgende eisen:

- De trainer bespreekt de voormetingen en het trainingsplan van iedere jongere met een supervisor.
- De trainer werkt programma-integer.
- De trainer volgt per jaar minimaal vijf keer een groepssupervisie.
- De trainer neemt deel aan de jaarlijkse bijscholingsdag.
- De trainer maakt de jaarlijkse ontwikkelopdracht.

Randvoorwaarden

De organisatorische en contextuele randvoorwaarden vergroten de kans op het succesvol afronden van So-Cool:

- Er wordt een goede matching gemaakt tussen jongere en trainer
- De training start zo snel mogelijk na het gepleegde delict
- De training vindt plaats in de directe omgeving van de jongere: max. 30 min enkele reis binnen de eigen woonplaats
- Een digitaal beveiligde omgeving waar de formulieren, verslagen en resultaten van de metingen worden opgeslagen en bezichtigd door de supervisor
- De trainingslocatie voldoet aan de volgende eisen:
 - gelegenheid tot vertonen van filmmateriaal
 - gelegenheid tot oefenen van vaardigheden
 - tafel en stoelen aanwezig
 - voldoende ventilatie
 - vrij van geluidshinder
 - toegestaan om iets te drinken
 - bij voorkeur flap-over of whiteboard aanwezig

- bij voorkeur Wifi aanwezig

Implementatie

So-Cool kan alleen worden aangeboden door gecontacteerde aanbieders. Hiervoor wordt eens in de vijf jaar een aanbestedingsprocedure uitgezet door de Raad voor de Kinderbescherming. In de aanbestedingsdocumenten staan de eisen van implementatie beschreven. Op basis hiervan moeten geïnteresseerde aanbieders een plan voor implementatie opleveren inclusief risicomanagement. Hierin staat onder ander beschreven op welke manier de aanbieder de organisatorisch randvoorwaarden gaat realiseren en trainers gaat werven, selecteren en opleiden. Na gunning wordt de aanbieder begeleid en gecheckt in de uitvoering van het plan voor implementatie.

Kosten

Uren uitvoer per training

- Trainingsbijeenkomsten regulier 40 uur verlengd 50 uur
- Voorbereiding bijeenkomsten 30 minuten per bijeenkomst: circa 10 uur
- Opstellen trainingsplan en eindverslag: circa 2 uur
- Wekelijks contact ouders en taakstafcoördinator 15 minuten per week: circa 5 uur
- Rapportage circa 2 uur

Kosten uitvoer per training

- Locatiekosten (afhankelijk van de aanbieder)
- Materialen < € 5,-
- SIVT voor- en nameting € 20,-
- CBSA-handleiding € 112,02 (eenmalige aanschaf)
- CBSA voor- en nameting € 6,-

Kosten opleiding en bijscholing per trainer

- Opleiding So-Cool trainer € 2.390,- (eenmalig)
- Bijscholing € 295,- per jaar
- Ontwikkelopdracht € 295,- per jaar
- Groepssupervisie € 1050,- per jaar

3 Onderbouwing

Vraagstuk of probleem

So-Cool is ontwikkeld voor jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) die één of meerdere delicten hebben gepleegd. In Nederland wordt er gesproken van een LVB bij een IQ tussen de 50-70 of tussen de 70-85 in combinatie met beperkingen in het sociale aanpassingsvermogen. Onder deze beperkingen verstaan we een bepaalde mate van een achterstand in:

- Conceptuele vaardigheden, zoals kunnen lezen, schrijven en rekenen.
- Sociale vaardigheden, zoals communiceren en het oplossen van sociale problemen.
- Praktische vaardigheden, zoals persoonlijke verzorging en gebruik maken van openbaar vervoer.

Een LVB ontstaat gedurende de ontwikkelingsperiode, doorgaans is dat tot het 22ste jaar (Landelijk Kenniscentrum LVB, z.d.). Mensen met een LVB functioneren cognitief gezien op het niveau van 7 tot 12-jarigen en sociaal-emotioneel gezien op het niveau van een peuter of kleuter (Vrij & Kaal, 2015).

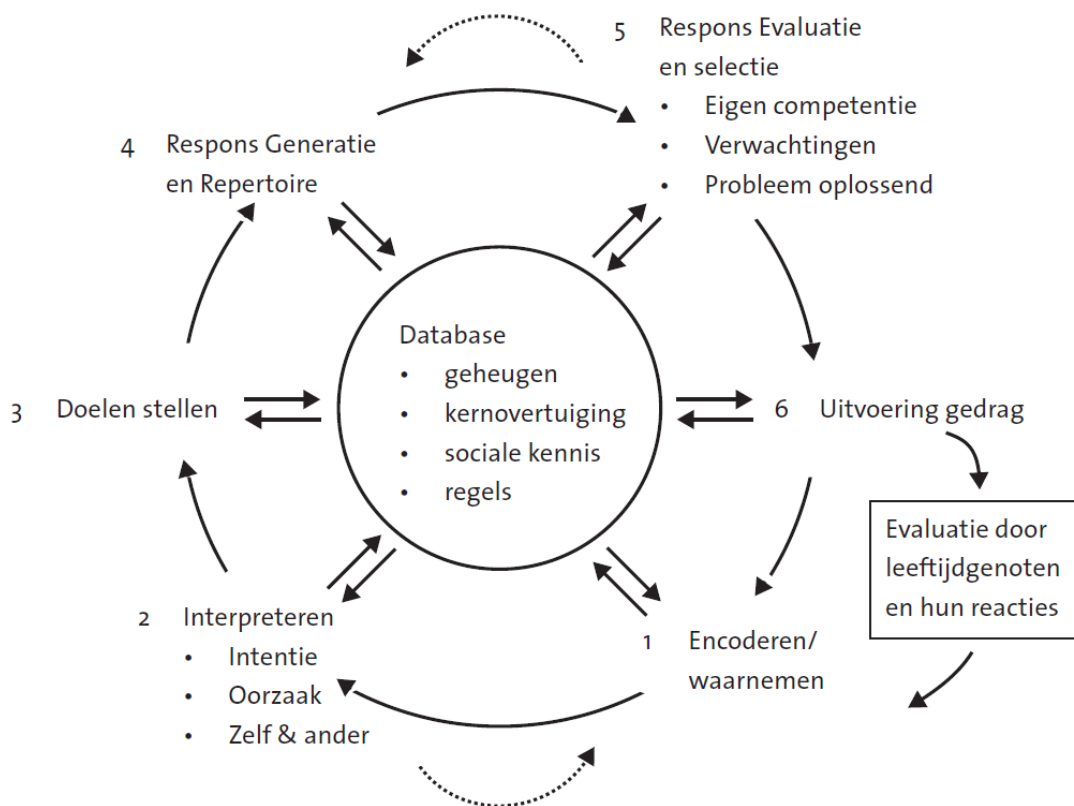
Jongeren met een LVB komen vaker dan gemiddeld in aanraking met justitie (Moonen & Kaal, 2017; Woittiez et al., 2019). Moonen & Kaal (2017) constateren dat, hoewel de overgrote meerderheid van mensen met een LVB niet crimineel is, lage intelligentie een voorspeller is voor antisociaal gedrag.

Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 30% van de jongeren in de JJI (justitiële jeugdinrichting) en ongeveer 40% van de jongeren met een PIJ-maatregel (Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen) een LVB heeft (Moonen & Kaal, 2017). Jeugdcriminaliteit heeft grote materiële en immateriële gevolgen voor de maatschappij. In 2022 werden 14 per 1000 minderjarigen (12-17 jaar) en 20 per 1000 jongvolwassenen (18-23 jaar) geregistreerd als verdachte van een misdrijf. In totaal ging het om 16.800 minderjarigen en 22.800 jongvolwassenen. Minderjarige verdachten werden in 2022 het vaakst verdacht van vermogensmisdrijven en jongvolwassenen van verkeersmisdrijven (Kessels, 2023).

Daarnaast is de kans groot dat jongeren recidiveren. 38% van de jeugdige daders recidiveert binnen twee jaar (Weijters et al., 2019). In 2022 is 30% van de minderjarige verdachten voor twee tot vijf misdrijven eerder door de politie verdacht en 8% is al meer dan zes keer door de politie verdacht van een misdrijf. Voor jongvolwassenen liggen deze percentages op respectievelijk 37% en 21% (Kessels, 2023). Uit onderzoek blijkt dat 45% van de jongeren met een LVB binnen twee jaar recidiveert. Als men kijkt naar een periode van negen jaar ligt dit percentage zelfs op 68% (Teeuwen et al., 2020).

Factoren van invloed

Eén van de verklarende factoren voor de kwetsbaarheid, agressieve gedragsproblemen en delinquent gedrag van de doelgroep, is dat jongeren met een LVB vaak moeite hebben met sociale informatieverwerking (SIV; Dodge & Pettit, 2003). Het sociale informatieverwerkingmodel (zie figuur 1) beschrijft hoe jongeren sociale informatie verwerken en tot een reactie komen (Dodge & Pettit, 2003).

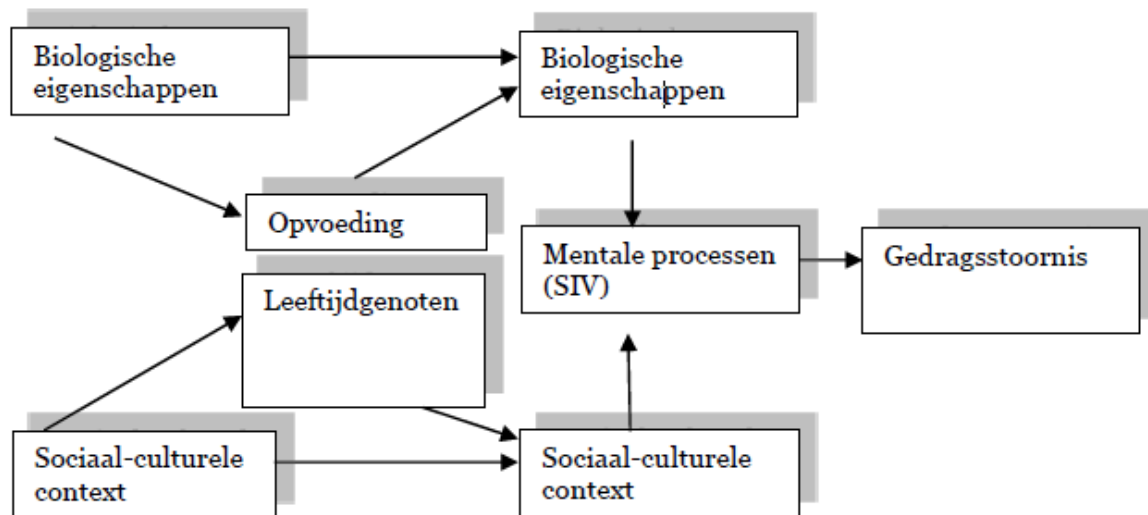

Figuur 1. Nederlandse vertaling van het Social Information Processing Model, Dodge & Pettit (2003).

De eerste stap in het model is het waarnemen van de situatie: Wat gebeurt er? (encoderen). De tweede stap is het interpreteren van de intenties: Hoe bedoelt hij/zij het? Vervolgens wordt bepaald wat het sociale doel is in de situatie, waarna verschillende reacties voor het gestelde doel worden gegenereerd: Hoe zou ik kunnen reageren? (respons generatie en repertoire). Deze reacties kunnen assertief (pro-sociaal), agressief (antisociaal) of submissief (passief) zijn. Na het bedenken volgt het afwegen en selecteren van de reacties: Wat ga ik doen? (respons evaluatie en selectie). De laatste stap omvat het uitvoeren van de reactie die in de vorige twee stappen is uitgekozen. De stappen staan in wisselwerking met eerdere ervaringen van de jongere die zijn opgeslagen als sociale schema's en kernovertuigingen, ook wel de 'database' genoemd.

Wat bekend is over de sociale informatieverwerking van jongeren met een LVB is dat zij in totaal minder informatie opnemen, meer negatieve informatie waarnemen, deze vaker vijandig en als expres interpreteren, in totaal minder reacties bedenken en minder vaak assertieve oplossingen selecteren (Van Nieuwenhuijzen et al., 2017; Van Rest et al., 2019; Van Rest et al., 2020). Zo schrijven jongeren met een LVB in sociale situaties waarin zij onopzettelijk benadeeld worden vaker doelbewuste intenties toe aan daders dan leeftijdsgenoten met een gemiddeld IQ (Van Rest et al., 2020). Daarnaast blijkt dat de competentiebeleving (zelfvertrouwen) voor agressieve reacties verhoogd is bij adolescenten met een LVB en gedragsproblemen (Van Rest et al., 2020). En blijkt dat een beperkte inhibitie een voorspeller is van het positief evalueren van een agressieve reactie en dat het selecteren van een agressieve reactie wordt voorspeld door een combinatie van een beperkte gerichte aandacht en beperkte inhibitie (Van Nieuwenhuijzen et al., 2017). Deze manier van informatieverwerking leidt tot meer agressief en externaliserend probleemgedrag (Van Rest et al., 2019).

Het SIV-model is een onderdeel van het biopsychosociaal model (zie figuur 2, Dodge & Petit, 2003). Dit model geeft een schematisch overzicht van de verschillende factoren die van invloed kunnen zijn op het ontstaan van antisociaal gedrag, namelijk biologische eigenschappen van het individu, sociaal-culturele contexten en vroege levenservaringen (opvoeding, leeftijdsgenoten, instituties zoals school). De cognitieve en emotionele processen bemiddelen tussen de risicofactoren en dragen bij aan de ontwikkeling van wel of geen antisociaal gedrag.

Figuur 1. Biopsychosociaal model van de ontwikkeling van gedragsstoornissen (Dodge & Petit, 2003).

Onderzoek toont het samenspel en de wederzijdse beïnvloeding van SIV biologische factoren aan, waaronder executieve functies en intelligentie (Van Nieuwenhuijzen et al., 2017; Van Rest et al., 2018). Bovendien wordt SIV beïnvloed door sociale factoren, zoals de opvoedingsstijl van ouders en ervaringen met leeftijdsgenoten. Deze drie groepen factoren spelen een rol in het ontstaan en in stand houden van gedragsproblemen.

Biologische eigenschappen van het individu:

- Een laag IQ; Is een risicofactor voor crimineel gedrag in samenhang met onderstaande factoren (zie bijv. Loeber et al., 2010; Pandey & Kumari, 2018).
- Vaardigheden en attitude; LVB gerelateerde kenmerken die kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van crimineel gedrag zijn een beperkt inzicht in oorzaak en gevolg en consequenties op de lange termijn, een lagere impulscontrole en minder inlevingsvermogen (Vrij & Kaal, 2018).
- Gedragsproblemen, middelengebruik en psychiatrische problematiek; Uit het onderzoek van Schützwohl en collega's (2016) kwam naar voren dat 45% van de mensen met een LVB-gedragsproblemen, zoals agressie naar anderen, ongehoorzaamheid en driftbuien laat zien. Daarnaast komen psychiatrische stoornissen drie tot vier keer vaker voor bij jongeren met een LVB (Vrij & Kaal, 2018). Middelengebruik komt vaker voor onder delinquente jongeren met een LVB (Vrij & Kaal, 2018).

Sociaal-culturele contexten, opvoeding en leeftijdsgenoten:

- Jongeren met een LVB groeien vaker op met ouders met beperkte opvoedvaardigheden (Didden et al., 2016).
- Jongeren met een LVB hebben een beperkt adaptief en cognitief functioneren, waardoor ze minder weerbaar zijn tegen de (negatieve) invloed van leeftijdsgenoten (Dekkers et al., 2017).
- Bij jongeren met een LVB is vaker sprake van een gebrek aan dagbesteding (Vrij & Kaal, 2018).
- Jongeren met een LVB hebben vaker een slechte woonomgeving (Vrij & Kaal, 2018).
- Jongeren met LVB hebben minder steunfiguren in hun netwerk en ervaren op minder aspecten steun dan jongeren zonder LVB (Collot d'Escury Koenigs & Boering, 2018).

Beschermende factoren bij het voorkomen van recidive ('desistance from crime'):

- Ervaren steun van ouders (Copp et al., 2020).
- Binding met school (Garduno, 2022)
- Goede agressieregulatie vaardigheden (Garduno, 2022; Wilkinson et al., 2019)
- Ouderlijk toezicht (Garduno, 2022)
- Goede relatie met ouders (Wilkinson et al., 2019) Sociale cohesie en sociale controle in de wijk (Wilkinson et al., 2019)

Aan te pakken factoren

Belangrijke risicofactoren die binnen So-Cool aangepakt worden zijn de beperkte sociale probleemoplossingsvaardigheden (de cognitieve stappen binnen de sociale informatieverwerking) en de beperkte sociale vaardigheden (de gedragsmatige stap van de sociale informatieverwerking). In So-Cool wordt ook gewerkt aan het zelfvertrouwen wat een mediërende rol heeft in de SIV. Daarnaast is bij de doelgroep sprake van weinig beschermende omgevingsfactoren ten aanzien van delinquent gedrag, zoals steun vanuit het sociaal netwerk. Daarom heeft So-Cool hier eveneens expliciete aandacht voor.

Samengevat richt So-Cool zich op de volgende factoren:

1. Sociale probleemoplossing (subdoel 1: verbetering van de sociale probleemoplossing)
 - a. Negatieve waarneming en interpretatie - zich snel benadeeld voelen, vijandige intenties aan anderen toeschrijven
 - b. Impulsiviteit, gebrekkige zelfcontrole
 - c. Gedragsproblemen, agressie
2. Sociale vaardigheden (subdoel 2: verbetering van de sociale vaardigheden)
 - a. Beïnvloedbaarheid, omgaan met groepsdruk
 - b. Impulsiviteit
 - c. Gebrekkige sociale en assertieve vaardigheden
3. Zelfvertrouwen (subdoel 3: toename van zelfvertrouwen)
 - a. Gebrekkig zelfinzicht
 - b. Negatieve kernovertuigingen
4. Sociale steun (subdoel 4: vergroten sociale steun)
 - a. Gebrekkige sociale steun

Verantwoording

Cognitief-gedragstherapeutische aanpak voor jongeren met een LVB

Centraal element in de werkwijze van So-Cool is de cognitief-gedragstherapeutische aanpak. Cognitieve gedragstherapie wordt in diverse onderzoeken aanbevolen als therapie voor jongeren met een LVB die al dan niet delinquent gedrag vertonen (zie bijv. De Wit et al., 2023; Didden, 2006; Granski et al., 2020; De Koning & Collin, 2007; Hronis, Roberts, & Kneebone, 2017; Schuiringa et al., 2017;). Cognitief-gedragstherapeutische aanpak is effectief voor jongen met een LVB mits deze aangepast is. Aanpassingen die gedaan moeten worden, zijn bijvoorbeeld het aanbieden van kortere sessies, het laten meedoen in impliciete leerprocessen zoals rollenspellen, het bieden van visuele ondersteuning en het meermaals herhalen van informatie (Hronis et al., 2017). Dit komt overeen met de richtlijnen voor effectieve interventies LVB (De Wit et al., 2023). So-Cool houdt daar rekening mee door korte sessie aan te bieden, te oefenen in rollenspellen met voorbeelden passend bij de beleavingswereld van de jongeren, te herhalen (in de verlengde variant is hier nog meer ruimte voor), een vaste structuur per sessie aan te bieden, maatwerk te leveren, te visualiseren, vereenvoudigde taal te gebruiken (zoals Stop! Denk Doe), te werken in kleine stappen en extra aandacht te hebben voor generalisatie van het geleerde naar het dagelijks leven van de jongere.

Sociale (probleemoplossings)vaardigheden

Voor het verbeteren van de sociale (probleemoplossings)vaardigheden (subdoel 1 en 2) wordt in So-Cool gebruik gemaakt van verschillende cognitief-gedragstherapeutische methoden en technieken met behulp van het SIV-model. De stappen van de sociale probleemoplossing zijn voor de jongere bij So-Cool vereenvoudigd tot Stop!, Denk, Doe¹ :

Stop!

1. Wat zie, hoor en voel ik? Wat is er aan de hand?

Denk

2a. Wat kan ik doen, en wat mag of moet ik doen?

2b. Voor oudere adolescenten of jongeren met een hoger cognitief functioneren kan de vraag 'wat wil ik' worden toegevoegd.

3. Wat zijn de gevolgen, wat gebeurt er dan? Wat bereik ik?

4. Wat kan ik nog meer doen? Wat kies ik?

Doe

5. Uitvoering. Wat doe ik?

6. Evaluatie. Wat leer ik?

Aan de hand van de interne gedragstappen van de SIV (stap 2 t/m 5) wordt de jongere geleerd om een situatie tegemoet te treden voordat hij daadwerkelijk gaat handelen in stap 6.

Onderzoek toont aan dat het trainen van de sociale informatieverwerking de sociale probleemoplossende vaardigheden verbetert (O'Reilly, Lancioni, Sigafoos, Green, et al., 2004; O'Reilly, Lancioni, Sigafoos, O'Donoghue, et al., 2004; Jacobs & Nader-Grosbois, 2020; Riegman et al., 2023) en dat agressief gedrag bij personen met een LVB afneemt (Taylor et al., 2004).

Impulsbeheersing en emoties

In So-Cool wordt voortdurend aandacht besteed aan impulsiviteit en emoties zoals boosheid die tijdens de uitvoering van de sociale probleemoplossingsstappen naar voren komen. Door de jongere te leren emoties te herkennen en bijvoorbeeld ontspanningsoefeningen in te zetten, wordt de kans dat een adequate oplossing ook daadwerkelijk uitgevoerd kan worden vergroot. Emoties hebben invloed op alle stappen van het SIV-model maar zorgen er met name voor dat een jongere gelijk gaat handelen (stap 6) en niet eerst nadenkt. Zoals eerder genoemd vonden Van Nieuwenhuijzen et al. (2006) in hun onderzoek dat jongeren met een LVB vaak niet eerst nadenken, maar vanuit een impulsieve neiging naar de eerste oplossingsstrategie binnen bereik grijpen.

So-Cool relateert het herkennen van emoties bij de ander steeds aan de situatie van de jongere. Matthys (mondelinge communicatie, november 2010) veronderstelt dat het trainen van herkennen van emoties bij de ander voor jongeren met een LVB, zonder dat ze in verband staan met gedrag, weinig effectief is. Hij adviseert alleen aandacht te besteden aan emoties die ook daadwerkelijk aanwezig zijn en de problemen van de jongere versterken.

Psycho-educatie

De tekorten in de sociale probleemoplossing (subdoel 1) worden op een praktische manier uitgelegd en steeds verbonden aan de eigen situatie van de jongere. Regelmatig maakt de trainer gebruik van filmpjes om bijvoorbeeld uit te leggen wat een assertieve en wat agressieve oplossing is. Psycho-educatieve oefeningen en voorlichting versterken het effect van de training (De Mooij et al., 2023).

Model staan en feedback geven

Modeling als techniek (Sociale leertheorie, Bandura, 1973) wordt binnen So-Cool met name toegepast bij het aanleren van alternatief sociaal gedrag (stap 6; subdoel 2). De trainer staat continu 'model' bij het oefenen van vaardigheden, zodat de kans zo groot mogelijk is dat de jongere het juiste gedrag laat zien. De trainer zorgt ervoor dat de jongere positieve ervaringen opdoet in rollenspelen en na afloop benoemt de trainer heel gericht de goede punten. Hij geeft de jongere de kans om op zijn eigen gedrag te reflecteren. Wanneer een aantal keren bepaalde vaardigheden met een

¹ Deze stappen zijn gebaseerd op een formulering door W. Matthys, mede-ontwikkelaar van Samen Stevig Staan. Uit zijn ervaring is gebleken dat deze formulering voor jongeren en ouders begrijpelijk en haalbaar is om te leren.

jongere geoefend zijn binnen de veiligheid van het trainingslokaal, kan een jongere eraan toe zijn om de vaardigheden te oefenen in zijn eigen leefomgeving. Dit gebeurt in de praktijkbijeenkomst. Het oefenen wordt herhaald tot de vaardigheden zijn ingeslepen. Vervolgens wordt de transfer gemaakt naar het dagelijks leven door een huiswerkopdracht mee te geven die samen met de buddy kan worden gedaan. De buddy is tevens een rolmodel voor de jongere. Vaardigheidstrainingen met modeling, feedback en huiswerkopdrachten zijn positief gerelateerd aan het verminderen van agressief gedrag en het verbeteren van sociale vaardigheden (Sukhodolsky, Kassirer, & Gorman, 2004). Het uitvoeren van rollenspellen tijdens de interventies heeft tevens positieve effecten op recidive (Sperber & Lowenkamp, 2017).

Zelfvertrouwen

Voor het vergroten van het zelfvertrouwen (subdoel 3) wordt in So-Cool gebruik gemaakt van verschillende technieken passend bij de zelfmanagementtheorie (Kanfer, 1975). Zelfmanagementprogramma's voor jongeren met een LVB zijn getoetst en effectief gebleken (Embregts, 2000; 2003; 2006). So-Cool leidt tot het vergroten van het zelfvertrouwen van jongeren met een LVB die een delict hebben gepleegd (Riegman et al., 2023).

Zelfmanagement-technieken, zoals zelfinstructie, zelfregistraties, zelfevaluaties en beloningen (Didden, 2006) zijn waardevol wanneer er sprake is van te weinig zelfcontrole. Door middel van zelfinstructie leert de jongere analyseren wat de situatie is, wat een handige oplossing is, en hoe deze oplossing uit te voeren. De trainer moedigt de jongere aan om Stop!, Denk, Doe hardop te benoemen bij zichzelf. De trainer benoemt steeds de tussenstappen zodat de jongere deze ook hoort. Samen met de trainer evalueert de jongere zijn handelen en worden successen gevierd.

Zelfinstructie wordt ook toegepast bij het leren herkennen en omgaan met emoties. De jongere wordt geleerd bij Stop! om signalen van boosheid/frustratie te leren herkennen en om ontspanningsoefeningen toe te passen. Tot slot wordt in So-Cool zelfinstructie gebruikt om de jongeren te leren helpende gedachten tegen zichzelf te zeggen.

Sociale steun

Voor het vergroten van sociale steun (subdoel 4) wordt in So-Cool gebruik gemaakt van verschillende technieken (zie aanpak in tabel) om het netwerk van de jongere te activeren. Verschillende onderzoekers raden in het kader van generalisatie aan om de interventie ofwel in de omgeving van de jongere plaats te laten vinden ofwel om belangrijke personen uit de directe omgeving te betrekken bij de interventie (De Koning & Collin, 2007; Van Nieuwenhuijzen et al., 2009; de Wit et al., 2023). So-Cool past beide toe. Enerzijds door het betrekken en informeren van ouders, één of meerdere buddy's en vertrouwenspersonen en hen een rol te geven in het ondersteunen van jongeren bij hun huiswerkopdrachten. Anderzijds wordt er in So-Cool outreachend gewerkt door het uitvoeren van praktijkbijeenkomsten. In deze bijeenkomsten wordt tevens gebruik gemaakt van het netwerk van de jongeren. Bijvoorbeeld door op school of op de hangplek met vrienden vaardigheden te oefenen.

Om dit te realiseren brengt de trainer aan het begin van de training met behulp van de sociale omgevingsanalyse samen met de jongere in kaart welke personen een rol spelen in zijn leven en welke rol dat is. Professionals zijn volgens onderzoek een belangrijke schakel voor jongeren met een LVB om het sociale netwerk in kaart te brengen. Het netwerk van jongeren met een LVB blijkt uiteindelijk vaak groter en kan meer steun bieden dan in eerste instantie lijkt (Collot d'Escury Koenigs & Boering, 2018).

Hieronder in het schema een overzicht van factoren, programmadoelen en aanpak.

Veranderbare factoren	Programmadoelen	Aanpak
Negatieve waarneming en interpretatie - zich snel benadeeld voelen, vijandige intenties aan anderen toeschrijven	Verbetering van de sociale probleemoplossing - accent op interpretatie van sociale situaties en herkennen van positieve en negatieve gedachten.	- cognitieve herstructurering - situaties analyseren aan de hand van Stop! Denk Doe modules: Weten wat je waard bent Winnen of verliezen

Beperkte mate van zelfvertrouwen/laag zelfbeeld (kernovertuiging)	Toename van zelfvertrouwen - accent op verbeteren inzicht in kernovertuigingen en accepteren van zichzelf.	- cognitieve herstructurering - positieve feedback - creëren succeservaringen - oplossingsgerichte houding trainer modules: Weten wat je waard bent
Impulsiviteit, gebrekkige zelfcontrole	Verbetering van de sociale probleemoplossing – accent op verbeteren cognitieve controle om impulsen te beheersen Verbetering van de sociale vaardigheden –aanleren alternatief sociaal gedrag zoals - zoals kalm blijven, omgaan met verlies, negeren of weggaan van een situatie	- zelfmanagement - zelfinstructie - ontspanningsoefeningen - cognitieve herstructurering - situaties analyseren aan de hand van Stop! Denk Doe - oefenen van vaardigheden - modeling door trainer - rollenspel en herhalen in trainingssituatie inclusief feedback - oefenen in dagelijkse situatie inclusief feedback
Gedragsproblemen, agressie	Verbetering van de sociale probleemoplossing – accent op verbeteren cognitieve controle om impulsen te beheersen Verbetering van de sociale vaardigheden - accent op aanleren alternatief sociaal gedrag	- cognitieve herstructurering - situaties analyseren aan de hand van Stop! Denk Doe - feedback vanuit sociale vaardigheidstraining - psycho-educatie - ontspanningsoefeningen - zelfmanagement - zelfinstructie - modeling door trainer - rollenspel en herhalen in trainingssituatie inclusief feedback - oefenen in dagelijkse situatie inclusief feedback modules: Winnen of verliezen Omgaan met autoriteit/regels
Beïnvloedbaar, extra kwetsbaar voor negatieve vrienden	Toename van zelfvertrouwen - accent op inzicht in eigen kwaliteiten en hulp leren vragen Verbetering van de sociale vaardigheden zoals weerstand bieden aan en omgaan met groepsdruk, omgaan met verlies	- cognitieve herstructurering - situaties analyseren aan de hand van Stop! Denk Doe - modeling door trainer - rollenspel en herhalen in trainingssituatie inclusief feedback - oefenen in dagelijkse situatie inclusief feedback - zelfinstructie - ontspanningsoefeningen modules: Jij en de groep Weten wat je waard bent
Gebrekkige sociale steun	Vergroten sociale steun Verbetering van de sociale vaardigheden zoals hulp leren vragen	- betrekken ouders - inschakelen en betrekken buddy('s) - netwerk in kaart brengen en vergroten met sociale omgevingsanalyse

4 Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

- A. Procesevaluatie gedragsinterventie So-Cool. Buysse, Abraham en Scherders. DSP-groep, mei 2016.
- B. De centrale vraagstelling van het onderzoek luidde: Wordt de gedragsinterventie So-Cool uitgevoerd zoals beschreven in de programmahandleidingen? Wat zijn eventuele knelpunten in de uitvoering en wat zijn de achterliggende oorzaken daarvan? De focus van het onderzoek lag op de programma- integriteit.

Voor beantwoording van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van verschillende methoden van dataverzameling: interviews, observaties, vragenlijsten en dossieranalyses. Om de uitvoering van So-Cool in kaart te brengen zijn 100 in 2015 uitgevoerde trainingen bestudeerd. Er zijn drie groepsinterviews met supervisors en een opleider gehouden, twee observaties tijdens groepssupervises, vier groepsinterviews met trainers, zes interviews met ouders, veertien interviews met jongeren, twee interviews met buddy's, negen interviews met de coördinator taakstraffen en acht raadsonderzoekers, daarnaast ook nog drie interviews met de vertegenwoordiging van de landelijke staforganisatie RvdK², managers WSG³ en Jan Arends⁴. De registratiegegevens van de RvdK zijn bestudeerd en 100 dossiers in KBPS⁵. Tot slot zijn bij veertien trainingen bijeenkomsten geobserveerd.

- C. Er doen zich geen grote knelpunten voor in de uitvoering van de leerstraf So-Cool. Het merendeel van de werkzame elementen wordt in voldoende mate uitgevoerd conform de handleiding. Tijdigheid in de doorverwijzing naar So-Cool, het lesmateriaal, betrekken ouders en buddy's en aansluiting bij het niveau van de jongere verdienen nog wat meer aandacht. Daarnaast moeten een goede monitoring en registratie van werkzame elementen verbeterd worden. De trainers voldoen aan de eisen van supervisie en opleiding. Op basis van de programmatheorie kan een effect worden verwacht. De waardering voor de interventie is groot bij alle betrokkenen en meeste samenwerkingspartners.
Uit de evaluatie blijkt dat de groep jeugdigen die in So-Cool is ingestroomd ruimer is dan de beoogde doelgroep, zoals deze op grond van de beschrijving van de doelgroep in de handleiding is geoperationaliseerd naar indicatiecriteria ten behoeve van het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ). In het onderzoek is beschreven dat een zwaardere groep jeugdigen instroomt.
Deze zwaardere groep lijkt voor een deel te verklaren door een aanpassing in de operationalisatie van de doelgroep t.b.v. het LIJ en verdient daarom enige nuancering. Door een wijziging in het LIJ is het algemeen recidiverisico (ARR) alleen gebaseerd op statische gegevens. Voor de advisering van interventies, waaronder de leerstraf So-Cool, zijn vooral de dynamische criminogene factoren van belang, het dynamisch risicoprofiel (DRP). Het DRP is daarom vanaf de genoemde wijziging in het LIJ onderdeel van de indicatiecriteria geworden. Uitgaande van deze nieuwe operationalisatie, behoort een deel van de benoemde zwaardere ingestroomde groep ook tot de doelgroep van So-Cool.
Een uitkomst van het evaluatieonderzoek is dat monitoring en registratie van de werkzame bestanddelen verbeterd kan worden. Dit is met de supervisors besproken en wordt door hen geïmplementeerd. Door middel van de jaarlijkse beoordelingsopdracht die de trainers maken (schriftelijke vragen en beeldmateriaal) wordt getoetst of er voldoende gewerkt wordt aan de hand van de werkzame bestanddelen.
- A. Effectonderzoek So-Cool - Studie 3: Succesfactoren en verbeterpunten van So-Cool volgens betrokkenen. Brenda Riegman, Jolien van Aar, Joris de Boer. VanMontfoort, 2023.
- B. In deze studie stonden de volgende onderzoeksdoelen centraal: 1. Hoe jongeren en ouders de training So-Cool ervaren 2. In hoeverre So-Cool jongeren iets oplevert 3. Wat werkzame elementen zijn en voorwaarden voor effect 4. Wat knelpunten en verbetervoorstellen zijn voor So-Cool.

² Raad voor de Kinderbescherming

³ William Schrikker Groep

⁴ Uitvoerende organisaties ten tijde van het onderzoek

⁵ Registratiesysteem van de Raad voor de Kinderbescherming

Voor beantwoording van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Aan jongeren (n=5), ouders (n=5), trainers (n=5) en supervisors (n=2) werd bij de afronding van So-Cool gevraagd naar hun tevredenheid met de interventie, de mate waarin zij vinden dat het de jongeren wat heeft opgeleverd, wat zij als succesfactoren en knelpunten aanmerken, en welke verbetervoorstellen zij hebben.

- C. De deelnemers waren allen positief over de inhoud van So-Cool. Volgens jongeren en ouders is So-Cool een leerzame gedragsinterventie die de jongeren inzicht geeft in hun eigen gedrag en hoe om te gaan met boosheid, hen leert beter te communiceren, en het zelfbeeld en zelfvertrouwen verbetert. Met name de klik tussen een jongere en trainer maakt dat So-Cool als prettig en leerzaam wordt ervaren. Maar ook de gedragsoefeningen zijn de jongeren bijgebleven; zij geven aan dat deze oefeningen hen veel inzicht in gedragsalternatieven hebben gegeven. Trainers en supervisors zien de huidige werkzame elementen, zoals beschreven in de theoretische onderbouwing, nog steeds als werkzame elementen van So-Cool. Het gaat hier om de inhoudelijke elementen, de opbouw van de training, het kunnen leveren van maatwerk (mede op basis van instrumenten), en de trainer als instrument. Er komen een aantal verbeterpunten uit deze studie naar voren, namelijk: 1. De meetinstrumenten moeten beter aansluiten bij de doelgroep. 2. Beter onderbouwen aan de trainers waarom het aantal sessies nodig en voldoende is. 3. Onderzoeken of er aanknopingspunten zijn om het sociaal netwerk nog beter te positioneren, juist in casussen waar het lastig is. 4. Het aanpassen van de selectiecriteria of het aanpassen van de invulling van So-Cool voor bepaalde doelgroepen in verband met de motivatie.

4.2 Onderzoek naar de effectiviteit

- A. Effectonderzoek So-Cool - Studie 1: Korte en lange termijneffecten van So-Cool. Brenda Riegman, Jolien van Aar & Joris de Boer. VanMontfoort, 2023. Tevens gepubliceerd: Van Aar, J., Eekhout, I., Hoogeveen, C. & Riegman, B. (2022). *De effectiviteit van de leerstaf So-Cool voor jongeren met een licht verstandelijke beperking*. LVB Onderzoek & Praktijk, 20 (2), 32-40.
- B. De onderzoeksvragen van deze studie waren: 1. Laten jongeren na deelname aan So-Cool een verbetering zien in de sociale informatieverwerking? 2. Beschikken jongeren na deelname aan So-Cool over betere sociale probleemoplossingsvaardigheden? 3. Beschikken jongeren na deelname aan So-Cool over meer zelfvertrouwen? 4. Leidt deelname aan So-Cool tot het voorkomen van recidive?

Voor beantwoording van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van vragenlijsten en anonieme recidivegegevens van de recidivemonitor drie jaar na het afsluiten van So-Cool. Bij de start en afsluiting van ieder traject worden drie vragenlijsten afgenomen door de trainer: Sociale InformatieVerwerkingsTest (SIVT), Taxonomy of Problematic Social Situations voor Adolescenten (TOPS-A), Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA).

De onderzoeksgroep bestond uit 411 jongeren die tussen 2016 en 2020 So-Cool opgelegd kregen, welke werd uitgevoerd door Jan Arends. De deelnemers waren gemiddeld 16.5 jaar bij de start van de interventie. 87% van de doelgroep bestond uit jongens. 91 trajecten zijn voortijdig afgebroken en zijn niet meegenomen in de analyse. De uitkomstmaten van deze studie waren sociale informatieverwerking (subdoel verbetering van de sociale probleemoplossing), sociale probleemoplossingsvaardigheden (subdoel verbetering van de sociale vaardigheden), zelfvertrouwen (subdoel toename van zelfvertrouwen) en recidive (hoofddoel verminderen van de kans op recidive).

- C. Er kan geconcludeerd worden dat So-Cool effectief is in het verbeteren van de sociale informatieverwerking (respons generatie en respons selectie), sociale probleemoplossingsvaardigheden en het zelfvertrouwen in het algemeen (en specifiek op het gebied van gedrag en school). Dit kan verklaard worden door het cognitief-gedragstherapeutische karakter van So-Cool. So-Cool heeft in dit onderzoek geen effect op het recidiverisico op de lange termijn.

- A. Effectonderzoek So-Cool - Studie 2: Inzoomen op de langere termijneffecten van So-Cool met case studies. Brenda Riegman, Jolien van Aar, Joris de Boer. VanMontfoort, 2023.
- B. In deze studie stond de volgende onderzoeksvraag centraal: Worden de aangeleerde vaardigheden vastgehouden en wat lijkt daarop van invloed te zijn? Daarbij zijn drie hypothesen getoetst: 1) Betere lange termijneffecten worden behaald wanneer de jongere na So-Cool weerbaarder is in sociale situaties. 2) Betere langere termijneffecten worden behaald wanneer de jongere na So-Cool een beter steunend netwerk, meer toezicht en minder foute vrienden heeft. En 3) Betere langere termijneffecten worden behaald wanneer het nazorgtraject wordt opgestart en/of het netwerk ook na So-Cool steunend is gebleven.

De onderzoeksmethode betreft herhaalde casestudies. Hiervoor zijn zes So-Cool jongeren geselecteerd die tijdens en na So-Cool zijn gevolgd. Er zijn vier meetmomenten geweest: voormeting (aan de start van So-Cool), nameting (direct na afloop van So-Cool), follow-up drie maanden na afloop van So-Cool en follow-up zes maanden na afloop van So-Cool. Tijdens de voor- en nameting hebben de jongeren de SIVT, TOPS-A, en CBSA ingevuld.

Tijdens de eerste follow-up zijn opnieuw de drie meetinstrumenten afgenomen. Daarnaast is de jongere kort geïnterviewd over nieuwe delicten of situaties waar een nieuw delict dreigde.

Tijdens de tweede follow-up zijn weer de drie meetinstrumenten afgenomen. Daarnaast werd de jongere weer geïnterviewd, dit keer diepgaand over de periode na So-Cool. Ook de trainer werd geïnterviewd over het verloop van de So-Cool training en het contact na afloop van de training.

Vervolgens zijn de verschillende scores op de verschillende meetmomenten met elkaar vergeleken middels een Reliable Change Index (RCI).

- C. De eerste hypothese stelt dat lange termijneffecten beter zouden kunnen zijn wanneer jongeren weerbaarder worden in sociale situaties, doordat sociale informatieverwerking blijvend is verbeterd, sociaal probleemgedrag blijvend is afgenomen en zelfvertrouwen blijvend is toegenomen. Hier wordt geen bewijs voor gevonden.

Wat betreft de tweede hypothese lijkt dat jongeren die geen steun ervaren van ouders en een antisociale vriendengroep hebben volgens deze casestudies meer kans te hebben op recidive in de vorm van geweld of diefstal.

De derde hypothese die werd gesteld is dat boostersessies of een nazorgtraject tot betere langere termijneffecten zou leiden. Uit de casestudie blijkt dat vijf van de zes jongeren geen booster heeft gekregen. Er is wel contact geweest met de trainer, maar dit was gericht op bespreken hoe het met de jongere ging, niet gericht om de jongere nog iets bij te leren of te herinneren aan het geleerde.

Op basis van deze effectiviteitsstudies en het onderzoek naar de succesfactoren en verbeterpunten van So-Cool zijn aanbevelingen gedaan voor de doorontwikkeling van So-Cool. Deze aanbevelingen richten zich op het bestendigen van de korte termijneffecten door het verbeteren van het nazorgtraject en het verder versterken van een steunend netwerk voor jongeren met een LVB. Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan voor ervaren knelpunten op het gebied van meetinstrumenten en de doelgroep afbakening. Deze aanbevelingen zijn in 2024 opgepakt en doorgevoerd in de handleiding en opleiding/bijbscholing van So-Cool.

Aangehaalde literatuur

Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Buyse, W., Abraham, M., & Scherders, S. (2016). *Procesevaluatie gedragsinterventie So-Cool*. Amsterdam: DSP-groep.

Collot d'Escury Koenigs, A., & Boering, A. (2018). Het steunogram: het sociale netwerk bij jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) in beeld. *LVB Onderzoek en praktijk, voorjaar 2018*

Copp, J. E., Giordano, P. C., Longmore, M. A., & Manning, W. D. (2020). Desistance from Crime during the Transition to Adulthood: The Influence of Parents, Peers, and Shifts in Identity. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 57, 294-332. DOI: 10.1177/0022427819878220

Dekkers, L. M. S., Bexkens, A., Hofman, A. D., De Boeck, P., Collot d'Escury, A. L., & Huizenga, H. M. (2017). Formal modeling of the resistance to peer influence questionnaire. *Assessment*, 26, 1070–1083. DOI: 10.1177/1073191117698754

De Koning, N. D., & Colin, P. J. L. (2007). Behandeling van jeugdigen met een psychiatrische stoornis en een verstandelijke beperking. *Kind en adolescent*, 28, 215-229.

De Mooij, B., Rutgers, L., & Fekkes, M. (2023). *Werkzame elementen in sociaal-emotionele vaardigheids- en weerbaarheidstrainingen: Tips bij het opzetten van effectieve trainingen en interventieprogramma's*. TNO Child Health & Universiteit van Amsterdam. Geraadpleegd op 29 juli 2024 van <https://publications.tno.nl/publication/34641704/L7xmy5/TNO-2023-werkzame.pdf>

De Wit, M., Moonen, X., & Douma, J. (2023). *Richtlijn effectieve interventies LVB. Aanbevelingen voor het ontwikkelen, aanpassen en uitvoeren van gedragsveranderende interventies voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking*. Utrecht: Landelijk Kenniscentrum LVB.

Didden, R. (red.) (2006). *In perspectief. Gedragsproblemen, psychiatrische stoornissen en lichte verstandelijke beperking*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Didden, R., Troost, P., Moonen, X., & Groen, W. (2016). *Handboek Psychiatrie en lichte verstandelijke beperking*. Utrecht: De Tijdstroom.

Dodge, K. A., & Pettit, G. S. (2003). A biopsychosocial model of the development of chronic conduct problems in adolescence. *Developmental Psychology*, 39, 349–371.

Embregts, P. J. C. M. (2006). *Toepassing van procedures van zelfmanagement bij jeugdigen met een licht verstandelijk beperking*. In: R. Didden (Eds.). *In Perspectief* (pp. 127-145). Houten: Bohn, Stafleu & Van Loghum.

Embregts, P. J. C. M. (2003). Using self-management, video feedback and graphic feedback to improve social behavior of youth with mild mental retardation. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 38(3), 282-294.

Embregts, P. J. C. M. (2000). Effectiveness of video feedback and self-management on inappropriate social behavior of youth with mild mental retardation. *Research in Developmental Disabilities*, 21, 409-423.

Garduno, L. S. (2022). How Influential are Adverse Childhood Experiences (ACEs) on Youths?: Analyzing the Immediate and Lagged Effect of ACEs on Deviant Behaviors. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 15, 683–700. Doi: 10.1007/s40653-021-00423-4

- Granski, M., Javdani, S., Anderson, V. R., & Caires, R. (2020). A Meta-Analysis of Program Characteristics for Youth with Disruptive Behavior Problems: The Moderating Role of Program Format and Youth Gender. *American Journal of Community Psychology*, 65, 201–222. DOI: 10.1002/ajcp.12377
- Hronis, A., Roberts, L., & Kneebone, I. I. (2017). A review of cognitive impairments in children with intellectual disabilities: Implications for cognitive behaviour therapy. *British Journal of Clinical Psychology*, 56(2), 189-207.
- Jacobs, E., & Nader-Grosbois, N. (2020). Training Social Information Processing in Elementary School Children With Intellectual Disabilities: A Key to Support Their Emotion Regulation and Social Behaviors. *Journal of Education and Training Studies*, 8. DOI: 10.11114/jets.v8i6.4840
- Kea, R., De Koeijer, T., Koet, S., Lever, M. S., Persoon, A. M., Rutten, E. A., & Valenkamp, M. (2013). *Theoriehandleiding Sociaal-Cognitieve Oplossingen Leren*. Woerden: VanMontfoort.
- Kanfer, F. H. (1975). *Self-management methods*. In Kanfer, F. H. & Goldstein, A. P. (red.). *Helping people change* (pp. 309-375). New York: Pergamon.
- Kessels, R. (2023). *Monitor jeugdcriminaliteit 2023. Jeugdige verdachten van misdrijven; ontwikkelingen tot 2023*. CBS/WODC. Geraadpleegd op 17 juli 2024 van <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3283>
- Landelijk Kenniscentrum LVB (z.d.). *Over een LVB*. Geraadpleegd op 4 november 2024 van <https://www.kenniscentrumlvb.nl/over-lvb/>
- Loeber, R., Slot, W., Van der Laan, P., Hoeve, M., & Graas, D. (2010). *Misdadigers van morgen. Over de ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquentie onder twaalfminners*. Amsterdam: SWP.
- Moonen, X., & Kaal, H. (2017). Jeugdigen en jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperkingen en criminaliteit. *Justitiële verkenningen*, 43 (6), 9-22.
- O'Reilly, M. F., Lancioni, G. E., Sigafoos, J., Green, V. A., Ma, C. H., & O'Donoghue, D. (2004). A further comparison of external control and problem-solving interventions to teach social skills to adults with intellectual disabilities. *Behavioural Interventions*, 19(3), 173-186.
- O'Reilly, M. F., Lancioni, G. E., Sigafoos, J., O'Donoghue, D., Lacey, C., & Edrisinha, C. (2004). Teaching social skills to adults with intellectual disabilities: a comparison of external control and problem-solving interventions. *Research in Developmental Disabilities*, 25(5), 399-412.
- Pandey, L., & Kumari, N. (2018). Intelligence of Juvenile Delinquents: An Empirical Study. *The International Journal of Indian Psychology*, 6. DOI: 10.25215/0604.039
- Schuiringa, H., Van Nieuwenhuijzen, M., Orobio De Castro, B., Lochman, J. E., & Matthys, W. (2017). Effectiveness of an intervention for children with externalizing behavior and mild to borderline intellectual disabilities: A randomized trial. *Cognitive Therapy and Research*, 41, 237-251. DOI: 10.1007/s10608-016-9815-8
- Schützwohl, M., Koch, A., Koslowski, N., Puschner, B., Voß, E., Salize, H. J., Pfennig, A., & Vogel, A. (2016). Mental illness, problem behaviour, needs and service use in adults with intellectual disability. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. DOI: 10.1007/s00127-016-1197-4
- Sperber, K. G., & Lowenkamp, C. T. (2017): Dosage is more than just counting program hours: The importance of role-playing in treatment outcomes. *Journal of Offender Rehabilitation*, DOI: 10.1080/10509674.2017.1359222

Sukhodolsky, D. G., Kassinove, H., & Gorman, B. S. (2004). Cognitive-behavioral therapy for anger in children and adolescents: A meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 9, 247- 269.

Taylor, J. L., Novaco, R. W., Gillmer, B. G., & Robertson, A. (2004). *Treatment of anger and aggression*. In: W.R. Lindsay, J.L. Taylor, & P. Sturmey (eds.), *Offenders with developmental disabilities*, 201-219. Chichester: Wiley.

Teeuwen, M., Bruggeman, M., Dirkse, M., & Malsch, M. (2020). *Levenslange obstakels Een levensloopstudie naar licht verstandelijk beperkten in het strafrecht en in de zorg*. NSCR: Amsterdam.

Van Aar, J., Eekhout, I., Hoogeveen, C. & Riegman, B. (2022). *De effectiviteit van de leerstaf So-Cool voor jongeren met een licht verstandelijke beperking*. *LVB Onderzoek & Praktijk*, 20 (2), 32-40.

Van Aar, J. & Riegman, B (2024). *Sociaal-Cognitieve Oplossingen Leren – Programmahandleiding*. VanMontfoort.

Van Nieuwenhuijzen, M., Orobio de Castro, B., Wijnroks, L., Vermeer, A., & Matthys, W. (2009). Social problem solving and mild intellectual disabilities: Relations with externalizing behavior and therapeutic context. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, 114, 42–51.

Van Nieuwenhuijzen, M., Van Rest, M. M., Embregts, P. J. C. M., Vriens, A., Oostermeijer, S., Van Bokhoven, I., & Matthys, W. (2017). Executive functions and social information processing in adolescents with severe behavior problems. *Child Neuropsychology*, 23, 228–241. DOI: 10.1080/09297049.2015.1108396

Van Rest, M. M., Van Nieuwenhuijzen, M., Kupersmidt, J. B., Vriens, A., Schuengel, C., & Matthys, W. (2020). Accidental and ambiguous situations reveal specific social information processing biases and deficits in adolescents with low intellectual level and clinical levels of externalizing behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48, 1411–1424. DOI: 10.1007/s10802-020-00676-x

Van Rest, M. M., Matthys, W., Van Nieuwenhuijzen, M., De Moor, M. H. M., Vriens, A., & Schuengel, C. (2019). Social information processing skills links executive functions to aggression in adolescents with mild to borderline intellectual disability. *Child Neuropsychology*, 25, 573-598.

Van Rest, M.M. (2018). *Social Information Processing in Adolescents with Mild to Borderline Intellectual Disability: Executive Functions, Situational Factors, and Instrument Development*. (Proefschrift, Vrije Universiteit).

Riegman, B., Van Aar, J., & De Boer, J. (2023). *Effectonderzoek So-Cool*. VanMontfoort

Vrij, P., & Kaal, H. L. (2015). *Licht verstandelijke beperking in detentie. Een handreiking voor medewerkers van DJI over de omgang met gedetineerden met een LVB*. Hogeschool Leiden.

Vrij, P., & Kaal, H. (2018). *Licht Verstandelijke Beperking en de Jeugdreclassering: Een handreiking voor jeugdreclasseringswerkers over de begeleiding van delinquente jongeren met een LVB*. Hogeschool Leiden.

Weijters, G., Verweij, S., Tollenaar, N., & Hill, J. (2019). *Recidive onder justitiabelen in Nederland. Verslag over de periode 2006-2018*. Den Haag: WODC, Cahier 2019-10

Wilkinson, A., Lantos, H., McDaniel, T., & Winslow, H. (2019). Disrupting the link between maltreatment and delinquency: How school, family, and community factors can be protective. *BMC Public Health*, 19: 588. Doi: 10.1186/s12889-019-6906-y

Woittiez, I., Eggink, E., & Ras, M. (2019). *Achtergrond document bij 'Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting'*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.